

Communication of Buddhist Principles that Promote the Rule of Law in the Pasak Chonlasit Dam Project

การสื่อสารหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักนิติธรรมในโครงการ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

Puthabarwee Boonyawantung^{1*}

พุทธประวัติ บุญะวันตัง^{1*}

¹ Department of Buddhist Communication Innovation, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, 13170, Thailand

¹ สาขาวิชาพุทธนวัตกรรมสื่อสาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา 13170

* Correspondence: puthabarwee39@gmail.com

Citation:

Boonyawantung, P. (2026).
Communication of buddhist
principles that promote the rule
of law in the pasak chonlasit
dam project. *Parichart J.* 39(3),
270-282. <https://doi.org/10.55164/pactj.v39i3.281319>

Article history:

Received: June 4, 2025
Revised: November 17, 2025
Accepted: December 11, 2025

Publisher's Note:

This article is published and
distributed under the terms of
the Thaksin University.

Abstract:

Background and Objectives: In modern society, many people view life as a struggle between personal gain and its impact on others, leading to ripple effects across society, including the workplace, family, and governance. These circumstances have contributed to increasing social conflicts, inequality, and challenges in maintaining justice and social harmony. Therefore, promoting moral values alongside legal principles has become increasingly important in addressing these issues and fostering sustainable social development. The rule of law, as envisioned by His Majesty King Bhumibol Adulyadej (Rama IX), focuses on selecting Buddhist principles to develop individuals and address problems in various social contexts. His royal vision emphasized that legal principles should be accompanied by moral integrity, compassion, responsibility, and public-mindedness in order to achieve good governance and social peace. The integration of Buddhist teachings with the rule of law provides practical guidance for individual conduct as well as institutional and community development. This research aims to study: 1) the communication of Buddhist principles that promote the rule of law; and 2) the application of the rule of law in the Pa Sak Chonlasit Dam project, which serves as an example of applying the royal philosophy to promote effective governance, public participation, and sustainable resource management.

Methods: This is a qualitative research study using secondary data and content analysis, conducted according to the research objectives.

Results: The research findings indicate that the success of the Pa Sak Chonlasit Dam project stems from the fairness received by the people at every stage of its implementation. This dam serves as a case study reflecting how the rule of law is consistently integrated into His Majesty's working principles. His Majesty's approach employed the middle path, rationality, and the ability to manage risk. Comparing the three aspects of the project's success the implementation, the benefits to the local population, and the overall project achievement these three components are aligned, mutually reinforcing, and contribute to the sustainable development goals in all five areas.

Application of this study: The working methods of His Majesty King Bhumibol Adulyadej truly reflect the application of the rule of law. Through his work, he incorporated principles that promoted the rule of law a legal framework used to control and establish rules for people to live in society fairly. The principles he applied to the rule of law were integrated into his own "development goals."

Conclusions: His Majesty's working method employed the four Buddhist methods of communication to explain to the officials responsible for the project and the people affected by land expropriation in the dam construction area. The goal was sustainable development, fostering correct understanding through the principle of Yonisomanasikara (wise reflection) at the ethical level. The principles that promoted cooperation and unity were the Six Principles of Saraniya Dhamma and the Seven Principles of Aparihaniya Dhamma. His Majesty demonstrated exceptional ingenuity in integrating these principles into his work, demonstrating a democratic approach and achieving the five sustainable development goals.

Keywords: Communication of Buddhist principles; Rule of law; Pasak Chonlasit Dam project

บทคัดย่อ

ที่มาและวัตถุประสงค์: สังคมในปัจจุบันคนจำนวนมากมองชีวิตที่ดำเนินอยู่เป็นการต่อสู้ระหว่างผลประโยชน์ที่ตนจะต้องได้ที่มีผลกระทบกับบุคคลอื่น เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบออกไปสู่สังคมมากขึ้น ทั้งในสังคมการทำงาน ครอบครัว และการปกครอง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง ความเหลื่อมล้ำ และปัญหาด้านความยุติธรรมในการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคม ดังนั้น การเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมควบคู่กับการยึดมั่นในหลักนิติธรรมจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุขและความยั่งยืน หลักนิติธรรมตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ในการคัดสรรหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่จะนำมาพัฒนาบุคคลในสังคมต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหา โดยทรงมุ่งเน้นให้ประชาชนยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีและการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรม อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การสื่อสารหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักนิติธรรม และ 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมในโครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ซึ่งเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สะท้อนการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมร่วมกับหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

ระเบียบวิธีการศึกษา: เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาข้อมูลข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการศึกษาค้นคว้า ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษา: ผลการวิจัย พบว่า ความสำเร็จของโครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ คือ ความเป็นธรรมที่ประชาชนได้รับจากทุกขั้นตอนของการดำเนินงานโครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์จึงนับว่าเป็นอีกหนึ่งกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นว่าหลักนิติธรรมนั้น สอดแทรกอยู่ในหลักการทำงานของหน่วยงานอยู่เสมอ โดยการทำงานของพระองค์ใช้ คือ ทางสายกลาง ความมีเหตุมีผล และความสามารถในการจัดการความเสี่ยง ความสำเร็จของโครงการเมื่อเปรียบเทียบกับทั้ง 3 ส่วน คือการดำเนินงาน สิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ได้รับ และความสำเร็จของโครงการ ทั้งสามส่วนมีความสอดคล้อง ส่งเสริมกันไปในทิศทางเดียวกันและมีความสำเร็จที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 5 ด้าน

การประยุกต์ใช้: วิธีการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตรได้สะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมอย่างแท้จริง ผ่านวิธีการทรงงานของพระองค์ ที่ทรงนำหลักธรรมที่ส่งเสริมหลักนิติธรรมเข้ามาใช้ซึ่งหลักนิติธรรมเป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุม และสร้างกฎกติกาให้ประชาชนอยู่ในสังคมได้ด้วยความยุติธรรมหลักธรรมที่พระองค์ทรงนำมาประยุกต์ใช้ในหลักนิติธรรมใน“เป้าหมายของการพัฒนา” ในตน

บทสรุป: วิธีการทรงงานของพระองค์ทรงใช้การสื่อสารด้วยพุทธวิธีการสื่อสาร 4 ประการ ในการอธิบายกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในโครงการและประชาชนที่ได้รับผลกระทบต่อการเวนคืนที่ดินที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สร้างเขื่อน เป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความเห็นที่ถูกต้อง

ตรงกันโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการในชั้นจริยธรรม ส่วนหลักธรรมที่ทำให้เกิดความร่วมมือความสามัคคีคือ หลักสาราณียธรรม 6 และอธิปหานียธรรม 7 ซึ่งพระองค์ทรงพระอัจฉริยภาพในการนำหลักธรรมเหล่านี้ผสมผสานไปในการทรงงาน ถือได้ว่าเป็นหลักการปฏิบัติตามระบบประชาธิปไตยและมีความสำเร็จที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 5 ด้าน

คำสำคัญ: การสื่อสารหลักพุทธธรรม หลักนิติธรรม โครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

บทนำ (Introduction)

หลักนิติธรรมในโครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นการศึกษาหลักนิติธรรมตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ในการคัดสรรหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่จะนำมาพัฒนาบุคคลที่ทำงานในการแก้ปัญหา ร่วมกับการพัฒนาความคิดและความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่การบริหารงานจะต้องประกอบด้วยบุคคลที่ทำหน้าที่ในการใช้อำนาจต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติที่ดีตามหลักจริยธรรม และวิธีการหรือหลักการในการบริหารก็ต้องเป็นวิธีการหรือหลักการที่ดีตามหลักนิติธรรม ซึ่งทั้งสองส่วนนี้เป็นสิ่งที่สำคัญต่อระบบของการบริหารถ้าส่วนใดขาดหายไปการบริหารงานในองค์กรนั้นๆก็จะเป็นการบริหารงานที่ไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรม “วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ” [1] Sustainable Development Goals : SDGs) เป้าหมายใหม่แห่งการพัฒนาเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ประเทศภาคีสมาชิกทั่วโลกจึงมีฉันทามติให้รวมเรื่องหลักนิติธรรมเข้าเป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมทั้งต่างเห็นพ้องต้องกันว่าหลักนิติธรรมมีความสำคัญในสองระดับระดับแรกเป็น “เป้าหมายของการพัฒนา” ในตัวเองและในระดับที่สองหลักนิติธรรมยังมีความสำคัญในฐานะเป็น “ปัจจัยเอื้อ” ต่อความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สำคัญนั้นมีหลักพื้นฐานอยู่ 5 ประการ [2] ได้แก่ (1) การพัฒนาที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Inclusive Development) คือการพัฒนาที่กลุ่มคนยากจนคนในกลุ่มเปราะบางกลุ่มคนชายขอบจะต้องมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา (2) การพัฒนาที่เป็นสากล (Universal Development) คือการพัฒนาที่ต้องอยู่ภายใต้เป้าหมายและร่วมกันบรรลุเพื่อสร้างสังคมยั่งยืนให้กับคนรุ่นหลัง (3) การพัฒนาที่บูรณาการ (Integrated Development) คือการบรรลุที่มีความเชื่อมโยงกันต้องดำเนินไปพร้อมๆกันอย่างเป็นระบบ (4) การพัฒนาที่ต้องเริ่มจากระดับท้องถิ่น (Locally-focused Development) คือการพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom-up) และ (5) การพัฒนาที่ต้องอาศัยการขับเคลื่อน (Technology-driven Development) คือใช้เทคโนโลยีช่วยในการบรรลุเป้าหมายเพื่อให้ผลของการพัฒนาถูกเผยแพร่และถูกติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ (Objective)

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักนิติธรรม
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมในโครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

บททวนวรรณกรรม

โครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

โครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ สามารถเก็บกักน้ำได้ 960 ล้านลูกบาศก์เมตร รวมพื้นที่ชลประทานประมาณ 2.2 ล้านไร่ ตลอดจนใช้เป็นแหล่งน้ำต้นทุนของโครงการชลประทานในจังหวัดลพบุรี และสระบุรี เพื่อส่งน้ำสนับสนุนพื้นที่การเกษตรรวม 174,500 ไร่ มีการนำระบบโทรมาตรมาใช้ในการคำนวณพยากรณ์และคาดการณ์สถานการณ์น้ำในบริเวณลุ่มน้ำป่าสัก ตลอดจนการเก็บ ข้อมูลสถิติ น้ำฝนอย่างต่อเนื่องเป็นระบบทำให้สามารถควบคุม ปริมาณน้ำในแม่น้ำป่าสัก ลดผลกระทบที่มีต่อปริมาณน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วยป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำป่าสักและพื้นที่ด้านท้ายเขื่อน เช่น จังหวัดสระบุรี พระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งช่วยลดความเสียหายทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยได้อย่างมหาศาล นอกจากประโยชน์โดยตรงจากการใช้น้ำที่มีเสถียรภาพมากขึ้นแล้วยังช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่ป่าใหม่ที่ปลูกทดแทน ก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์สร้างความหลากหลายให้แก่ระบบนิเวศภายในอ่างเก็บน้ำ กลายเป็นแหล่งประมงที่สำคัญแห่งใหม่ของประเทศที่สร้างอาชีพและรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้นิยมมาเยือนเพื่อจะได้เห็นทิวทัศน์อันสวยงามของทะเลสาบที่มีเส้นทางรถไฟผ่านบริเวณเขื่อน ที่สำคัญยังเป็นภาพแห่งความสำเร็จในด้านการจัดการทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืนของประเทศไทยด้วยพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

พุทธวิธีการสื่อสาร

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าท่าน [3] เป็นวิธีที่ลึกซึ้งและเป็นต้นแบบของหลักการสื่อสารสมัยใหม่ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบของการสื่อสารทุกด้าน ทั้งด้านคุณสมบัติของผู้สอน เนื้อหา กระบวนการ รูปแบบวิธีการ จุดมุ่งหมาย ของผู้รับสาร ทำให้บุคคลทุกชั้นวรรณะเลื่อมใสศรัทธาอุปสมบทตามและสามารถบรรลุธรรมเป็นจำนวนมาก ถึงแม้บางคนจะได้ อุปสมบทแต่ก็ได้น้อมนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตที่สงบสุข ทำให้สังคมชุมชนมีความเจริญรุ่งเรืองทั้งฝ่ายสงฆ์และ ฝ่ายฆราวาสเป้าหมายการสื่อสารของพระพุทธศาสนา คือการติดต่อสื่อสารถึงกันของบรรดาพุทธบริษัทและการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพุทธองค์ ออกไปยังผู้คนในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่เป็นพุทธศาสนิกชนอยู่แล้วเกิดความเข้าใจในหลักพุทธธรรมมากขึ้น ส่วนผู้ที่ยังไม่ได้เป็นพุทธศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อพุทธศาสนาขึ้นมาพุทธวิธีในการสื่อสารของพระพุทธเจ้า พระองค์ใช้รูปแบบที่ต่างกัน ทั้งนี้ เพราะพระปรีชาญาณของพระพุทธเจ้า

หลักการสื่อสารตามแนวทางพระพุทธศาสนา [4]

ศาสนาพุทธมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าครอบคลุมการสื่อสารของมนุษย์ทั้ง ในด้านการพูด การฟัง การรับรู้ การคิดและการเชื่อ ซึ่งหลักการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ใน การสื่อสารยุคปัจจุบัน จัดเป็นหลักการสื่อสารที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสื่อสารและส่งเสริมให้เกิดจริยธรรม ในการสื่อสาร พระพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักการสื่อสารที่ชัดเจน คือ หลักของการพูดมีหลายประการ ได้แก่

1. การพูดที่ดี พระพุทธองค์ยังได้สอนเรื่องการพูดไว้ในหลักสัมมาวาจาหรือวาจาชอบหรือเจรจาชอบ (Right speech) ซึ่งเป็นศีลพื้นฐานสำหรับบุคคลทั่วไปปฏิบัติ ดังนี้ [5]

- 1.1 ละมุสวาจา เว้นการพูดเท็จ ให้พูดสัจจวาจา พูดคำจริง
- 1.2 ละปิสฺสุณวาจา เว้นการพูดส่อเสียด ให้พูดสมัคคกรณีวาจา พูดคำสามานสามัคคี
- 1.3 ละผรุสฺวาจา เว้นการพูดคำหยาบ ให้พูด สันทวาจา พูดคำอ่อนหวานสุภาพ
- 1.4 ละสัมผัปปลาปะ เว้นการพูดเพ้อเจ้อ ให้พูดอัตถสัณหิตวาจา พูดคำมีประโยชน์

2. บุคคลควรพูดด้วยปัญญา พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนว่าควรพูดด้วยมโนตา (ปัญญา) ได้แก่ 1. ไม่พูดเท็จ 2. ไม่พูดส่อเสียด 3. ไม่พูดคำหยาบ 4. ไม่พูดเพ้อเจ้อ และ 5. หลังจากตายแล้ว ย่อมไม่เกิดในสุคติโลกสวรรค์ [6]

3. บุคคลไม่ควรพูดมากแล้วไม่ทำ แต่ควรพูดน้อยแล้วทำ พระพุทธองค์ทรงสอนว่า “คนที่กล่าวพุทธพจน์แม้มาก แต่มัวประมาท ไม่ทำตามพุทธพจน์นั้น ย่อมไม่ได้รับผลแห่งความเป็นสมณะ ส่วนคนที่กล่าวพุทธพจน์ แม้น้อยแต่ประพฤติธรรม สมควรแก่ธรรมเป็นปกติละระคะ โทสะและโมหะได้แล้ว รู้ชอบ มีจิตหลุดพ้นดีแล้วไม่ยึดติดในโลกนี้และโลกหน้า เขาย่อมได้รับผล แห่งความเป็นสมณะ” [6]

4. บุคคลควรระมัดระวังการพูดจำ พระพุทธองค์ทรงเปรียบเทียบไว้ว่า “ผรุสวาจา (คำหยาบ) เป็นเหมือนผึ้งเครื่องตัด ตนของคนพาลผู้กล่าวคำชั่ว ย่อมเกิดที่ปากของคนพาล ผู้ใดสรรเสริญคนที่ควรติเตียน หรือติเตียนคนที่ควรสรรเสริญ ผู้นั้นชื่อว่า สัมผัสความผิดไว้ด้วยปาก ย่อมไม่ประสบความสุข เพราะความผิดนั้น” [6]

5. คุณสมบัติของผู้รับสาร/หลักการฟังที่ดี พระพุทธองค์ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฟังในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ โดยได้ชี้ถึง อานิสงส์ในการฟังธรรม 5 ประการ [6] คือ 1. ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง 2. เข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว 3. บรรเทาความสงสัยเสียได้ 4. ทำความเห็นให้ตรง 5. จิตของผู้ฟังธรรมย่อมเลื่อมใส นอกจากนี้พระพุทธองค์ได้ทรงสอนแนะนำกระตุ้นเตือนในการทำหน้าที่ ของบุคคลให้ดีเกี่ยวกับการฟัง การสนทนา ปรีชาสอบถาม ซึ่งเป็นตัวการในการทำหน้าที่ทางปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทั้งในการรับรู้ การเผชิญสถานการณ์ และการสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปฏิบัติต่อทุกกรณี)

ขั้นตอนการสื่อสารเชิงพุทธ [7] การพิจารณาขั้นตอนการสื่อสารที่เกิดขึ้นแบบทิศทางเดียว คือจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร กล่าวคือ (1) ผู้ส่งสาร (ที่ดี) (2) ทำการส่งเนื้อหาสาร(ที่ดี) (3) ด้วยช่องทางหรือวิธีการสื่อสารใดก็ตามไป (4) ผู้รับสาร ผู้รับสาร รับสารด้วยกระบวนการรับรู้ถูกต้อง กระบวนการรับรู้สารนั้นอย่างถูกต้อง และหากเป็นการสื่อสารกลับ หรือการสื่อสารสอง ทิศทางหรือสื่อสารกับบุคคลอื่นต่อไป ผู้รับสารนั้นจะสลับหน้าที่กลายเป็นผู้ส่งสาร ก็ต้องเป็นผู้ส่งสารที่ดีเป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้รับ สาร ดังโครงการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ก่อนจะเริ่มทำโครงการจะทรงอธิบายถึงความจำเป็นและผลกระทบที่อาจเกิดกับประชาชน ทุกฝ่าย เป็นการสื่อสารแบบสันติสนทนา การอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่ม รวมทั้งผู้นำชุมชนในท้องถิ่น ทางทางได้จัดให้มีการประชุม ในระดับต่าง ๆ ยังทรงมุ่งหวังให้ราษฎรได้มีส่วนร่วมกับรัฐบาลเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในสังคม เป็นการนำหลัก ธรรมในส่วนของอุปราชาธรรม ๗ มาใช้ในการทำงาน มีความเข้าใจในงานตรงกัน ลดความไม่เข้าใจ พระองค์ทรงใช้หลักธรรม มาช่วยในการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ให้ทุกคนที่ทำงานในส่วนนั้นมองเห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับประชาชน และความเจริญที่จะเกิดขึ้น

กับพื้นที่ที่ดำเนินการที่ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยพระองค์ทรงใช้วิธีการสื่อสารเชิงพุทธคือ 1) **สันติสนทนา** การอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งเหมือนจูงมือไป ดูเห็นกับตา 2) **สมมติพนา** การสื่อสารจูงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ 3) **สมุตเตชนา** การสื่อสารให้บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก 4) **สัมปหังสนา** การสื่อสารที่ทำให้เข้มขึ้น เบิกบาน พังไม่เปื้อน และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณค่าประโยชน์ที่จะได้รับการปฏิบัติ

แนวคิดเรื่องหลักนิติธรรม

คำว่า Rule of Law [8] หรือ หลักนิติธรรม ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “สำหรับสหประชาชาติแล้ว หลักนิติธรรม หมายถึง หลักในการบริหารปกครองที่คนทั้งหลาย สถาบันหรือองค์กรต่าง ๆ ทุกภาคส่วน รวมถึงรัฐเองด้วย ยอมผูกพันปฏิบัติตามกฎหมายที่ประกาศใช้เป็นการทั่วไป ที่ใช้บังคับกับทุกฝ่ายโดยเสมอภาคกัน และที่มีการบังคับใช้ผ่านองค์กรตุลาการที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทโดยอิสระ อีกทั้งกฎหมายนั้นยังต้องสอดคล้องกับบรรทัดฐานและมาตรฐานระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนด้วย” ในวาระเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development) ซึ่งรับรองโดยสมัชชาสหประชาชาติเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2015 [9]

หลักนิติธรรม [10] ก็คือหลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายที่สำคัญในระบบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นจากค่านิยมแห่งความเป็นมนุษย์ และยอมรับนับถือสิทธิแห่งมนุษยชนทุกแห่งทุกมุม รัฐต้องให้ความอารักขาคุ้มครองมนุษยชนให้พ้นจากลัทธิทรราชย์ หากมีข้อพิพาทใดๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะระหว่างรัฐกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับเอกชน ศาลย่อมมีอำนาจอิสระในการตัดสินข้อพิพาทนั้นโดยเด็ดขาดและโดยยุติธรรม ตามกฎหมายของบ้านเมืองที่ถูกต้องและเป็นธรรม

ศาสตราจารย์ Joshep Raz [11] ได้อธิบายแนวคิดเรื่องหลักนิติธรรมว่า ในความหมายอย่างกว้าง หมายถึงการปกครองโดยกฎหมายหรือประชาชนเชื่อฟังกฎหมายแต่ในความหมายอย่างแคบหากพิจารณาในเชิงนิติปรัชญาหรือปรัชญาการเมืองแล้ว หลักนิติธรรมหมายถึง รัฐบาลปกครองโดยกฎหมายและรัฐบาลยอมตนอยู่ภายใต้กฎหมายด้วย **หลักนิติศาสตร์ต้องมาจากธรรมต้องชอบธรรม** [12]

กฎหมายในทางพระพุทธศาสนา คือ “วินัย” [6] จะเห็นได้ว่าคำว่าวินัยไม่ใช่จะจำกัดเฉพาะกิจของรัฐเท่านั้น ถ้ามองเห็นนิติศาสตร์ในทางพระพุทธศาสนาจะต้องเข้าใจเรื่องวินัยอย่างชัดเจน ถ้าไม่เข้าใจเรื่องวินัยก็ไม่สามารถมองเห็นนิติศาสตร์ในทางพระพุทธศาสนาได้ วินัยคืออะไร แน่นอนว่าวินัยไม่ได้มีความหมายอย่างแคบๆ ในภาษาไทย วินัย ในภาษาไทยมีความหมายเป็นเรื่องของกฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติหน้าที่และการเป็นอยู่ แต่วินัยในทางพระพุทธศาสนาแปลว่า “การจัดตั้งการสร้างหลักนิติธรรม ระบบแบบแผน” เพราะฉะนั้น เรื่องของกฎหมายหรือเรื่องหลักนิติศาสตร์ในทางพระพุทธศาสนา ก็ต้องมาดูความหมายของวินัยและความสำคัญของวินัย ที่อยู่ในหลักการที่เรียกว่า ธรรมวินัย ในอดีตกฎหมายกับพุทธศาสนา [13] มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมาก ในอดีตกฎหมายกับพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมาก พุทธศาสนามองว่าสังคมที่ดีงามต้องเจริญงอกงามในสี่มิติ คือทางกายทางความสัมพันธ์ทางจิตใจ และทางปัญญา กฎหมายที่ดีจึงต้องเป็นไปเพื่อสนับสนุนให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งสี่ มิใช่เน้นแต่ในเรื่องเม็ดเงินหรือเศรษฐกิจเท่านั้น หากยังต้องคำนึงถึงสุขภาพกายอันสัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อม ขณะเดียวกันก็ต้องเอื้อเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลต่อกัน ไม่เอาเปรียบหรือล่งละเมิดกัน แม้จะต่างกันทางเพศ ศาสนา เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรืออุดมการณ์ทางการเมือง

การที่หลักนิติธรรมจะมีผลบังคับใช้ในสังคม ก็ต่อเมื่อ กฎหมายมีความสำคัญและมีอำนาจในการใช้บังคับ (meaningful and enforceable laws) โดยกฎหมายต้องแสดงถึงกฎเกณฑ์ที่มีความโปร่งใสและเท่าเทียม ก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยในสิทธิของบุคคล การเข้าถึงความยุติธรรม (access to justice) กฎหมายและสิทธิต่างๆ จะไม่มีความหมายถ้าประชาชนไม่สามารถรับรู้ ไม่มีผลใช้บังคับ และไม่สามารถใช้กฎหมายเพื่อเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง [14] เท่ากับเป็นสาระหรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย ธรรมที่เป็นหลักการทั่วไปซึ่งไม่ได้บัญญัติไว้เป็นลักษณะเฉพาะในทางวินัยมีหลายอย่างที่เป็นเครื่องสนับสนุนให้เกิดชุมชนกัลยาณมิตร เช่น หลักสาราณียธรรม 6, หลักโยนิโสมนสิการ 10 [15] เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็น หลักประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมี อปริหานิยธรรม 7 คือธรรมที่จะทำให้ไม่เสื่อมที่วามานี้เป็นหลักที่จะรวมหมู่ชนให้อยู่ร่วมกัน และทำให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคง

แนวคิดหลักนิติธรรมกับการพัฒนาสู่ความยั่งยืนตามแนวทางพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงใช้หลักนิติธรรมผ่านแนวคิด 3 ประการ คือ [9]

ประการแรก คือ การใช้กฎหมายหรือกฎระเบียบเป็นใหญ่และเคารพกฎหมาย (respect for law) ยึดกฎหมาย ถือเป็นหัวใจของหลักนิติธรรม

ประการที่สอง ในการใช้กฎหมายเป็นใหญ่นั้น ต้องเข้าใจว่ากฎหมายนั้นต้องเป็นธรรมไม่ใช่กฎหมายอะไรก็ได้ เพราะกฎหมายนั้นทั้งกฎหมายดี กฎหมายไม่ดี กฎหมายเลว กฎหมายเผด็จการ กฎหมายทรราชย์ เพราะฉะนั้นหลักคือต้องใช้กฎหมายที่ดีที่เป็นธรรม

ประการสุดท้าย ซึ่งถือว่าเป็นปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โดยเฉพาะทรงรับสั่งว่าให้ใช้กฎหมาย แต่ในการใช้กฎหมายนั้นก็ต้องใช้อย่างเป็นธรรม คือถ้ากฎหมายเปิดโอกาสให้ตีความอย่างเป็นธรรมก็ทำเสีย หากสามารถกำหนดโทษให้เป็นธรรมได้ก็กำหนดเสีย ทรงใช้คำว่ากำหนดโทษอย่างพอเพียง หากมีช่องว่างของตัวกฎหมายให้สามารถใส่ความเป็นธรรมและยึดหยุ่นได้ก็ควรทำ

หลักนิติธรรมในการทรงงาน

หลักนิติธรรมในการทรงงานตามแนวทางพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร คือ **หลักนิติธรรมหรือธรรมะของกฎหมาย** เป็นสิ่งที่สำคัญที่คอยกำกับกฎหมายในการที่จะแก้ไขปัญหาสังคม และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังกรณีของโครงการสร้างเขื่อนปากชลลสิทธิ์ ความเป็นธรรมที่ประชาชนได้รับจากทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแบบอย่างในการทรงงานที่พระองค์ทำให้ผู้ปฏิบัติงานหรือเจ้าหน้าที่ทุกส่วนงานได้เห็นขั้นตอนการทรงงานที่ทรงค้นหาคำตอบด้วยการลงพื้นที่จริงเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบใช้ในการแก้ไขปัญหา พระองค์จะทรงใช้หลักธรรมใน**หลักโยนิโสมนสิการ** และปริจจาคะ ใน(ทศพิธราชธรรม) หมายถึง พึงสละเพื่อประโยชน์ที่ใหญ่กว่า มีความเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมขั้นตอนการทรงงาน เช่น 1. การศึกษาข้อมูล ก่อนจะเสด็จพระราชดำเนินยังพื้นที่ใด ๆ นั้น จะทรงศึกษาข้อมูลจากเอกสารและแผนที่ต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้ทราบถึงสภาพ ในท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างละเอียดก่อนเสมอ 2. การหาข้อมูลในพื้นที่เมื่อเสด็จฯ ถึงพื้นที่นั้น ๆ จะทรงหาข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและข้อมูลล่าสุด เข้ามาใช้ในการค้นหาคำตอบหลักและปัญหารอง การวางแผนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีวิธีการทรงงาน การมีส่วนร่วม ทรงนำวิธีการ “ประชาพิจารณ์” มาใช้ในการบริหารจัดการโครงการ เป็นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้คือ 1. สีสสามัญญตา ประพฤติให้ตีเหมือนเขา 2. ทิฏฐิสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ ใน (สาราณียธรรม ๖) และ 3. กิงกรณียสุ ทักขตา ขวนขวายกิจของหมู่ (นาถกรณธรรม ๑๐) การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง เป็นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้คือ 1. สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ รู้เข้าใจถูกต้อง เห็นตามที่เป็นจริง (มรรค ๘ ใน โยนิโสมนสิการ ๑๐) 2. อวิโรธนะ มีปฏิบัติคลาดจากธรรม(ทศพิธราชธรรม ๑๐) 3. อปริหานิยธรรม ๗

ทรงมีหลักความเป็นธรรมของการใช้กฎหมาย คือ หลักนิติธรรม การใช้กฎหมายจะต้องใช้โดยไม่เป็นการกดขี่ มีความยืดหยุ่นวางอยู่บนความซื่อสัตย์สุจริต มิได้วางอยู่บนผลประโยชน์แอบแฝง การใช้กฎหมายอย่างอะลุ่มอล่วย และนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เป็นธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน การจะเชื่อมโยงหลักนิติธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืนกับประชาชนทั้งสองมิตินี้จำเป็นจะต้องใช้ทางสายกลาง ความมีเหตุมีผล และความสามารถในการจัดการความเสี่ยงได้มากขึ้น โดยจะต้องเพิ่มพูนองค์ความรู้ควบคู่ไปกับการส่งเสริมด้านคุณธรรม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยพระองค์จะทรงให้ความสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมายมาก เพราะการบังคับมากเกินไปจะทำให้เกิดความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกันและสร้างความเป็นศัตรูระหว่างกัน ทรงเห็นว่ากระบวนการบังคับใช้กฎหมายในบางกรณีนั้นต้องใช้เวลา และต้องให้ประชาชนมีความรู้ด้านกฎหมายด้วยการเรียนรู้และนำมาปฏิบัติจึงจะเป็นธรรม นอกจากนี้พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับผู้ที่ใช้กฎหมายต้องเป็นผู้ที่มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงานและการใช้ชีวิต เพราะความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้ อยู่ที่ผู้ใช้กฎหมายส่วนหนึ่ง และมาจากตัวบทกฎหมายอีกส่วนหนึ่ง

หลักธรรมที่ส่งเสริมหลักนิติธรรม

1. สาราณียธรรม 6 ประการ [6] อยู่ร่วมในหมู่ด้วยดี ในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการหรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักการอยู่ร่วมกัน ที่เรียกว่า สาราณียธรรม (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) ๖ ประการ

2. วิธิตดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี

วิธิตดแบบโยนิโสมนสิการ [6] การคิดแบบประเภทสร้างเสริมคุณภาพจิต (โลกีย์สัมมาทิฏฐิ) แบบต่าง ๆ เป็นเครื่องฝึกในการสร้างนิสัยใหม่ให้แกจิต เพราะเป็นการที่ทำให้เกิดปัญญา ทำให้ แก่ปัญหาวิธิตดแบบโยนิโสมนสิการ คือกระบวนการคิดที่แยกคายในการพิจารณาการยอมรับตามความเป็นจริงนำไปสู่การคุณเห็นค่าในตนเองมีความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีลักษณะบูรณาการ ดังนั้นเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการใช้หลักนิติธรรมในเรื่องการพิจารณาในการใช้อำนาจในกฎระเบียบหรือกฎหมาย ก่อนการใช้ต้องมีการคิดวิเคราะห์ การคิดที่ถูกวิธี ความคิดอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง

3. **อปปริหานิยธรรม 7 ประการ** [6] คือ หลักธรรมที่มีส่วนในการปกครองโดยปฏิบัติตามหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียว

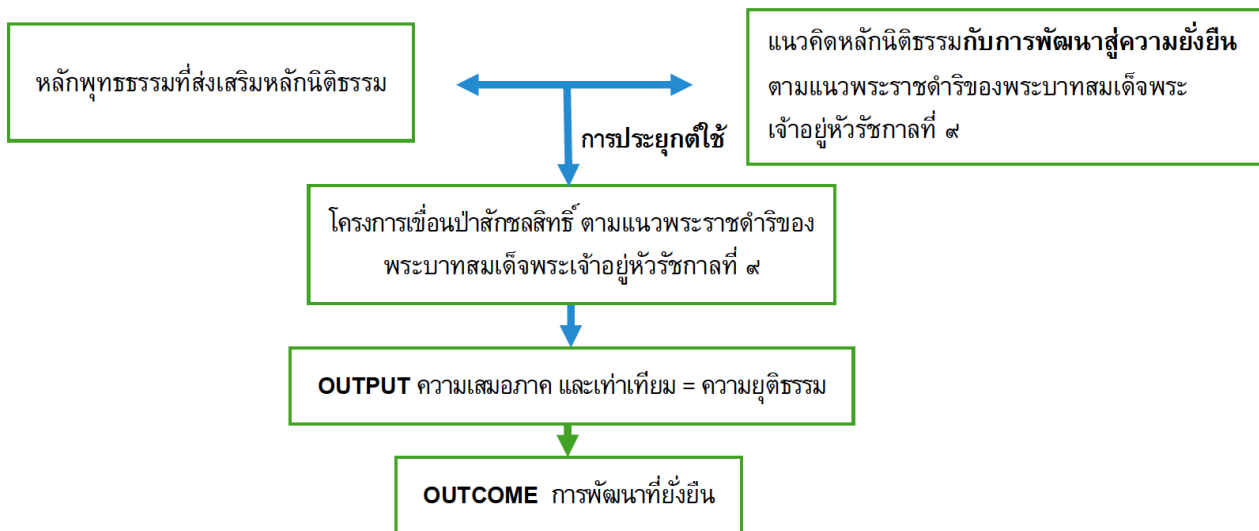
4. **ทศพิธราชธรรม 10** คือ คุณธรรมของผู้ปกครองที่เป็นการพัฒนาตนและการใช้เหตุผลในการปกครองโดยนำหลักธรรมนี้ไปใช้ในการปกครองควบคุมและแก้ไขปัญหาต่างๆของการบริหารจัดการในการปกครองที่ส่งเสริมการใช้หลักนิติธรรมให้เกิดความยุติธรรมในการบริหารงาน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทน เสียสละไม่เบียดเบียน หรือมีอคติในการใช้อำนาจในการปกครองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ก็ไม่ขัดขวางวางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรมคงที่ไม่มีความเอนเอียงหวัดไหว เพราะถ้อยคำดีร้าย ลากสักการะหรืออริฏฐาณณ์ อนุฏฐาณณ์ใด ๆ สถิตมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรมคือ ความเที่ยงธรรม

ตัวอย่างตารางที่แสดงการวิเคราะห์ขั้นตอนทรงงานในโครงการเชื่อมปาสักชลสิทธิ์ ที่สอดคล้องกับหลักธรรม

วิธีการทรงงานใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ ๙	หลักธรรม	การสื่อสารที่พระองค์ทรงใช้ในการ โครงการเชื่อมปาสักชลสิทธิ์
1. <u>การมีส่วนร่วม คือในการทรงงาน พระองค์ทรงเปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ทั้ง ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วม กันแสดงความคิดเห็น หรือที่เรียกประชาพิจารณ์ เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของ ประชาชน</u>	๑. สีสสามัญญาตา ประพฤติให้ดี เหมือนเขา ๒. ทิฏฐิสามัญญาตา ปรับความเห็น เข้ากันได้ (สาราณียธรรม ๖)	วิธีการสื่อสารเชิงพุทธ 1) สันทติสนา การอธิบายให้เห็นชัดเจน แจ่มแจ้งเหมือนงูมีมือไปดูเห็นกับตา 2) สมาทปนา การสื่อสารจงใจให้เห็น จริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้อง ยอมรับและนำไปปฏิบัติ
2. <u>มีความสุขในการทำประโยชน์ให้กับผู้ อื่น คือความสุขเป็นเรื่องของการทำ ประโยชน์ให้เกิดขึ้น ซึ่งความสุขที่แท้จริงคือ การทำประโยชน์ให้ผู้อื่น คือความสุขส่วน รวมนั่นเอง เราต้องยึดประโยชน์ส่วนรวมมา ก่อนประโยชน์ส่วนตน</u>	๑. ปริจจาคะ บำเพ็ญกิจด้วยเสียสละ (ทศพิธราชธรรม) ๒. สาธารณโภคี (สาราณียธรรม ๖)	3) สมุตเตชนา การสื่อสารให้บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข่งขัน มั่นใจว่าจะทำให้ สำเร็จได้ไม่วันระย่อต่อความเหนื่อยยาก 4) สัมปหังสนา การสื่อสารที่ทำให้เข้มขึ้น เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับ จากการปฏิบัติ

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาการสื่อสารหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักนิติธรรมในโครงการเชื่อมปาสักชลสิทธิ์มีเนื้อหาที่ต้องศึกษาในส่วนของหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักนิติธรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงใช้ในขั้นตอนการทรงงานด้วยวิธีการสื่อสารข้อมูลต่างๆ โดยการตีความ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ประชาชนได้รับจากน้ำท่วมฉับพลันในพื้นที่หลายตำบลของจังหวัดลพบุรีรวมถึงพื้นที่ใกล้เคียง และแนวทางการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่พระองค์จะต้องสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในแต่ละส่วนที่ช่วยกันแก้ไขปัญหา นอกจากนี้พระองค์ยังทรงใช้หลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทรงงานเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาความคิด ความเข้าใจ ก่อให้เกิดความสามัคคี รวมแรงร่วมใจในการทำงานระหว่างประชาชน และเจ้าหน้าที่รัฐในโครงการเชื่อมปาสักชลสิทธิ์ โดยใช้ ดังกรอบแนวคิด

ผลการศึกษา (Research Results)

ผลการวิเคราะห์โครงการเชื่อมปาสักชลสิทธิ์ศึกษาใน 3 ส่วน (3เสา) พบว่า ในส่วนของการดำเนินงานที่พระองค์ทรงงานด้วยหลักนิติธรรมในการแก้ปัญหาให้กับประชาชนในด้านต่างๆ ความสำเร็จของโครงการเมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 ส่วน คือ 1) การดำเนินงาน 2) สิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ได้รับ และ 3) ความสำเร็จของโครงการ ทั้งสามส่วนมีความสอดคล้อง ส่งเสริมกันไป ในทิศทางเดียวกันและมีความสำเร็จที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 5 ด้าน แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ขั้นตอนและวิธีการทรงงานของพระองค์ที่ทรงนำหลักธรรมที่ส่งเสริมหลักนิติธรรมในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เข้ามาใช้ซึ่งหลักนิติธรรมเป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุม และสร้างกฎกติกาให้ประชาชนอยู่ในสังคมได้ด้วยความยุติธรรม จะมีหลักธรรมที่สนับสนุนให้เกิดชุมชนกัลยาณมิตรที่เกี่ยวข้องคือ ศีล 5, หลักสาราณียธรรม 6, อปริหานิยธรรม 7 และหลักโยนิโสมนสิการ โดยหลักธรรมที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมหลักนิติธรรม คือหลักโยนิโสมนสิการ 10 (เป็นหลักธรรมที่ให้ผลการดำเนินงานและการดำเนินชีวิตในทางสายกลาง) จะใช้ในส่วนการค้นหาข้อมูลด้วยการใช้ความคิดทบทวน การแยกแยะองค์ประกอบ การคิดอย่างรู้เท่าทันความเป็นจริง การคิดอย่างมีเหตุผล มีหลักการทศพิราชธรรม 10 (เป็นหลักธรรมที่ให้ผลการดำเนินงานและการดำเนินชีวิตที่มีเหตุผลในการตัดสินใจ) ทรงใช้ในส่วนของการดำเนินงานที่พระองค์ต้องทำความเข้าใจในปัญหาและการทรงงานที่พระองค์มองถึงการพัฒนาทางด้านจิตใจที่จะส่งผลให้เกิดการเสียสละ การทำเพื่อส่วนรวม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ส่งเสริมการใช้หลักนิติธรรมให้เกิดความยุติธรรมในการบริหารงาน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทน เสียสละไม่เบียดเบียน สาราณียธรรม 6 และ อปริหานิยธรรม 7 (เป็นหลักธรรมที่ให้ผลการดำเนินงานและการดำเนินชีวิตในการจัดการความเสี่ยง) เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการใช้หลักนิติธรรมในเรื่องของการใช้อำนาจในกฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆ ผู้ใช้ควรมีคุณธรรมและจริยธรรมมองเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เพื่อให้เกิดการพัฒนาพร้อมที่จะรับผิดชอบตนเอง ครอบครองและหมู่คณะได้ไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาหรือเป็นภาระถ่วงหมู่คณะ หรือหมู่ญาติ ด้วยการประพฤติธรรมสำหรับสร้างที่พึ่งแก่ตนเองหลักธรรมที่แสดงไว้นี้เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมหลักนิติธรรมในการใช้อำนาจที่ทำให้เกิดความยุติธรรม และเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกันและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน รายละเอียดแสดงดัง Table 1

Table 1. Showing the results of the Pasak Jolasid Dam Study Project in 3 parts (3 pillars)

Project	The rule of law in working according to royal initiatives			Interpretation
	Operation	What local people receive	Project Success	
Pasak Jolasid Dam	The main purpose of building the dam was to provide a source of irrigation water to alleviate water shortages during droughts and alleviate all disasters in the Pa Sak River Basin, the lower Chao Phraya River Basin, including Bangkok and its vicinity. The project implementation used the principle and important method, which was participation. He used the “public hearing” method in the project management, which is a simple and straightforward method. The government organized meetings at various levels and held discussions with the people to find a compromise that was successful. In the end, 99 percent of the people agreed and agreed to use the land before knowing the price and receiving the money, so the project could begin. Public relations and explanations to the people are very important and must be done continuously. The important thing that he always emphasized in the development work is that any development project must avoid causing problems or hardships to one group of people by creating benefits for another group of people. No matter how much the project can solve the public problems, it is necessary to take into account those affected.	The people in the area where the dam will be built have received compensation that must be paid for the land that the government will purchase. If it is based on Section 22 of the Expropriation of Real Estate Act B.E. 2530, it must be purchased according to the appraisal price of the Land Department, which the governor gave a higher appraisal price than the minimum appraisal price. In addition, compensation for buildings and standing trees has been determined by the Property Inspection Committee, including determining the depreciation of buildings. This is considered a transparent and verifiable operation, which can create confidence for the people that they will receive the most fair compensation. In addition, the people who gathered to establish a new community have created a total of 22 evacuation plots, which the relevant agencies have come in to provide utilities and public services such as electricity, roads, and tap water, as well as building temples, schools, health stations, and police stations to replace the original ones for the community. At the same time, they have organized the promotion and development of occupations in agriculture, fisheries, livestock, and household industries.	The success of sustainable water resource management of Thailand by the genius of His Majesty King Bhumibol Adulyadej The control of water volume in the Pa Sak River reduces the impact on the Chao Phraya River. It helps prevent and alleviate flooding in the wet areas of the Pa Sak River basin and areas downstream of the dam, such as Saraburi, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Bangkok and its vicinity, which helps reduce economic damage. The direct benefit from using more stable water also helps increase moisture in the reforested areas, resulting in fertility and diversity of the ecosystem within the reservoir. It has become a new important fishery source of the country, creating jobs and income for local people. It is also a popular tourist attraction in the dam area. Along both sides of the road, there are fields of sunflowers blooming together. Importantly, it is also a picture of the success of sustainable water resource management of Thailand by the genius of His Majesty King Bhumibol Adulyadej.	The operations of all 3 parts are consistent and promote each other in the same direction and have achieved success in accordance with the sustainable development goals of people, environment, prosperity, peace and cooperation.

การประยุกต์ใช้หลักนิติธรรม

คือการนำกฎหมายหรือกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นระบบประชาธิปไตยมาใช้โดยไม่เป็นการเบียดเบียนหรือกดขี่ผู้ที่ถูกบังคับใช้แต่ต้องเป็นการใช้ที่ให้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน และผู้ถูกบังคับใช้ต้องมีความสมัครใจที่จะปฏิบัติตาม และมีส่วนร่วมในการแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนกฎหมายที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาของประชาชน ส่วนผู้ที่ใช้กฎหมายก็ต้องใช้ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตใจในการใช้โดยไม่มีสิ่งแอบแฝงของการใช้อำนาจในการบังคับนั้น ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานไว้ว่า “กฎหมายนั้นไม่ใช่ตัวความยุติธรรมเป็นแต่เพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งสำหรับใช้ในการรักษาและอำนวยความยุติธรรมเท่านั้น การใช้กฎหมายจึงต้องมุ่งหมายใช้เพื่อรักษาความยุติธรรม ไม่ใช่เพื่อรักษาตัวกฎหมายเอง และการรักษาความยุติธรรมในแผ่นดินก็ไม่ได้มีวงแคบอยู่เพียงขอบเขตของกฎหมาย หากต้องขยายออกไปให้ถึงศีลธรรมจรรยาตลอดจนเหตุและผลตามความเป็นจริงด้วย” [1] พระองค์ทรงเลือกวิธีที่จะไม่บังคับใช้กฎหมาย แต่ทรงให้โอกาสหยาบย่น “ทางเลือก” ให้เขาได้พัฒนาตนเองและกลับตัว โดยความยืดหยุ่นนี้เกิดจากการคำนึงถึงความเป็นธรรมและเหตุผลตามความเป็นจริง ซึ่งนับเป็นการพัฒนาทางเลือก (alternative development) ที่ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างได้ผลและยั่งยืน เป็นแบบอย่างของความสำเร็จ ที่ “หลักนิติธรรม” สามารถนำไปสู่ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด วิธีการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้สะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

เชื่อนปาสักชลสิทธิ์จึงนับว่าเป็นอีกหนึ่งกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นว่า หลักนิติธรรมนั้นสอดแทรกอยู่ในหลัก การทรงงานอยู่เสมอมา การดำเนินงานที่พระองค์ทรงงานนั้นเป็นหลักการทำงานในส่วนหนึ่งของ SDG ที่ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จ และ 2) เป้าหมายของการพัฒนาในตนในการทรงงานของพระองค์ฯ ตาม [1] “วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ” (Sustainable Development Goals : SDGs) เป้าหมายใหม่แห่งการพัฒนา เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ประเทศ ภาควิชาชาติทั่วโลกจึงมีฉันทามติให้รวมเรื่องหลักนิติธรรมเข้าเป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งต่างเห็นพ้องต้องกันว่า หลักนิติธรรมมีความสำคัญในสองระดับ ระดับแรกเป็น “เป้าหมายของการพัฒนา” ในตัวเอง และในระดับที่สอง หลักนิติธรรมยังมีความสำคัญในฐานะเป็น “ปัจจัยเอื้อ” ต่อความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ โดยการทรงงานที่พระองค์ ทรงทำในแต่ละโครงการพระองค์ทรงใช้หลักนิติธรรมเข้ามาใช้เสมอ ดังนั้น “กฎหมายแท้ คือหลักนิติธรรม คือธรรมะของกฎหมาย” เป็นสิ่งที่สำคัญที่คอยกำกับกฎหมายให้ใช้อย่างถูกต้องและคำนึงถึงมีศีลธรรมจรรยา โดยผู้ใช้จะต้องเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม มองเห็น ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ใช้กฎหมายอย่างอะลุ่มอล่วย ไม่การกดขี่ มีความยืดหยุ่นวางอยู่บนความซื่อสัตย์สุจริต มิได้วางอยู่บนผลประโยชน์แอบแฝงซึ่งตรงกับเป้าหมายการพัฒนาในตนที่พระองค์ทรงประยุกต์ใช้หลักธรรมเข้ามาในขั้นตอนและหลักการ ทรงงาน คือ [6] หลักสาราณียธรรม 6, อปริหานิยธรรม 7 หลักโยนิโสมนสิการ 10 และทศพิธราชธรรม 10 เพื่อให้เกิดความชอบธรรม ในการแก้ไขปัญหาไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังแสดงในแผนภาพ (Figure 1, Figure 2)

บทสรุป

การประยุกต์ใช้ในหลักนิติธรรม ในเรื่องของหลักธรรมที่โครงการเชื่อนปาสักชลสิทธิ์ พบว่า ในส่วนของการดำเนินงาน ที่พระองค์ทรงงานด้วยหลักนิติธรรมในการแก้ปัญหาให้กับประชาชนในด้านต่างๆ ความสำเร็จของโครงการเมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 ส่วน คือ การดำเนินงานสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ได้รับ และความสำเร็จของโครงการ ทั้งสามส่วนมีความสอดคล้อง ส่งเสริมกัน ไปในทิศทางเดียวกันและมีความสำเร็จที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 5 ด้าน แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรม ในขั้นตอนและวิธีการทรงงานของพระองค์ ที่ทรงนำหลักธรรมที่ส่งเสริมหลักนิติธรรมเข้ามาใช้ซึ่งหลักนิติธรรมเป็นกฎหมายที่ใช้ ควบคุม และสร้างกฎกติกาให้ประชาชนอยู่ในสังคมได้ด้วยความยุติธรรมหลักธรรมที่พระองค์ทรงนำมาประยุกต์ใช้ในหลักนิติธรรม ใน “เป้าหมายของการพัฒนา” ในตน ที่พระองค์ทรงทำให้ทั้งประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินงานในการก่อสร้างเขื่อน ปาสักชลสิทธิ์ มีความเห็นที่ถูกต้องตรงกันโดยใช้ (หลักโยนิโสมนสิการ (ขันธ์จริยธรรม)) ส่วนหลักธรรมที่ทำให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคีคือ (หลักสาราณียธรรม 6, อปริหานิยธรรม 7 ซึ่งพระองค์ทรงพระอัจฉริยภาพในการนำหลักธรรมเหล่านั้นผสมรวม ไปในการทรงงานที่พระองค์จะต้องปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในแต่ละฝ่าย รวมถึงประชาชนในพื้นที่ แต่ให้เป็นหลักที่รู้จักว่าควร ประพฤติปฏิบัติ นอกจากนี้ใน “ปัจจัยเอื้อ” คือ กฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ พระองค์ทรงให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎหมาย หรือ บังคับใช้กฎหมายให้ใช้กฎหมายแบบพลวัติ ที่สามารถปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของบริบทในพื้นที่ และสภาพปัญหาที่ ประชาชนได้รับ การดำเนินโครงการทรงใช้หลัก และวิธี การที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วม ทรงนำวิธีการ “ประชาพิจารณ์มาใช้ในการ บริหารจัดการโครงการ ความสำเร็จของโครงการเชื่อนปาสักชลสิทธิ์ คือความเป็นธรรมที่ประชาชนได้รับจากทุกขั้นตอน ของการดำเนินโครงการเชื่อนปาสักชลสิทธิ์จึงนับว่าเป็นอีกหนึ่งกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นว่า หลักนิติธรรมนั้นสอดแทรก

อยู่ในหลักการทรงงานอยู่เสมอ โดยการทรงงานที่พระองค์ใช้คือ ทางสายกลางความมีเหตุผล และความสามารถในการจัดการความเสี่ยง

ผลความสำเร็จของโครงการที่นำมาแสดงให้เห็นผลความสำเร็จของโครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ นั้นหลักนิติธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน [1] กับประชาชนนอกจากกัน การจะเชื่อมโยงทั้งสองมิตินี้จำเป็นจะต้องใช้ทางสายกลางความมีเหตุผล และความสามารถในการจัดการความเสี่ยงได้มากขึ้น โดยจะต้องเพิ่มพูนองค์ความรู้ควบคู่ไปกับการส่งเสริมด้านคุณธรรม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ คือ 1. วิถีคิดแบบอริยสัจหรือวิถีคิดแบบแก้ปัญหา (มัชฌิมาปฏิปทา) 2. อภิธรรม (ทศพิธราชธรรม) (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน) ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร วิธีการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในหลายๆ ด้านสะท้อนผ่านพระบรมราชโองการ และทรงมีพระบรมราโชวาทสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องในหลายโอกาส เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามเป้าหมายของสหประชาชาติทั้ง 5 ด้าน คือ คน (สร้างอาชีพและรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ได้จากแหล่งประมงที่สำคัญแห่งใหม่และแหล่งท่องเที่ยว) สิ่งแวดล้อม (เพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่ป่าใหม่ที่ปลูกทดแทน ก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ สร้างความหลากหลายให้แก่ระบบนิเวศ) ความมั่งคั่ง (ช่วยลดความเสียหายทางเศรษฐกิจจากภาวะน้ำท่วมในแหล่งอุตสาหกรรม และส่งเสริมการมีรายได้ของประชาชน) สันติภาพ (ลดความขัดแย้งของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เหนือเขื่อน และทำในการใช้น้ำประกอบอาชีพทางการเกษตร) และความร่วมมือ (สร้างความร่วมมือที่ดีของประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐในบังคับใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหา) ด้วยวิธีที่เป็นธรรมต่อประชาชนในพื้นที่ โดยมีหลักนิติธรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นการศึกษาข้อมูลแบบทฤษฎีภูมิคุ้มกันการศึกษาในการวิจัยแบบปฐมภูมิหรือแบบอื่นๆ เพื่อให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นปัจจุบันจากผู้ให้ข้อมูลในสถานที่จริงเพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาใน 2 รูปแบบของการวิจัย เพื่อนำไปสู่การนำไปใช้จริงของการพัฒนาการใช้หลักนิติธรรมตามแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร

(ภาพที่สร้างโดย AI (2026) เพื่อช่วยขยายความเข้าใจในการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมในหลักนิติธรรมคิดให้ง่ายขึ้น)

การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมในหลักนิติธรรมโครงการเชื่อมปาลังชลสิทธิ์ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

แนวคิดหลักนิติธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงกล่าวไว้ว่า กฎหมายคือ ศีลธรรมของกฎหมาย = หลักนิติธรรม

การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการใช้หลักนิติธรรมในโครงการเชื่อมปาลังชลสิทธิ์

การดำเนินงานประกอบไปด้วย
 1. ขั้นตอนการทำงาน 5 ขั้นตอน เช่น
 - การศึกษาข้อมูล / การหาข้อมูลในพื้นที่
 2. วิธีการทำงาน 27 วิธี เช่น
 - ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ / การมีส่วนร่วม / ประโยชน์ส่วนรวม ฯลฯ
 ในส่วนนี้พระองค์จะทรงใช้การประยุกต์หลักธรรมมาใช้ในการทำงานในการสื่อสารการแก้ไขปัญหาที่ต้องอาศัยความตั้งใจ ความมุ่งมั่น การวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีความเสียสละทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในการดำเนินงานในส่วนนี้มีการใช้กฎหมาย สิ่งสำคัญที่คอยกำกับกฎหมายให้ใช้อย่างถูกต้องและคำนึงถึงมีศีลธรรมจริยธรรม โดยผู้ที่จะต้องเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม มองเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ใช้กฎหมายอย่างสุ่มเสี่ยง ไม่เกรงกลัว มีความยึดหยุ่นวางอยู่บนความซื่อสัตย์สุจริต มีไว้วางอยู่บนผลประโยชน์อันแท้จริงซึ่งตรงกับเป้าหมายการพัฒนาในคนที่พระองค์ทรงประยุกต์ใช้หลักธรรมเข้ามาในขั้นตอนและหลักการทำงาน

หลักธรรมที่พระองค์ทรงใช้ในการทรงงาน คือ 1) วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 2) หลักทศพิธราชธรรม 10 3) สาราณียธรรม 6 4) อปริหานิยธรรม ๙ 5) นาคกรณธรรม 10 6) มรรคมีองค์ 8 (มีขนิมิตปฏิบัติ)

หลักนิติธรรม คือหลักการปกครองที่นำมาใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้เกิดความยุติธรรม

“ปัจจัยเอื้อ” ต่อความสำเร็จของเป้าหมาย

การใช้กฎหมาย
 ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วย
 การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530
 - ให้ถือความสำคัญของกฎหมายเป็นหลัก
 - กฎหมายนั้นต้องเป็นธรรม ถ้าไม่เป็นธรรมควรแก้ไขและปรับปรุง
 - การใช้ต้องใช้อย่างเป็นธรรม มีข้อผูกมัด มี
 ความยึดมั่นในการบังคับใช้ โดยให้โอกาสเรียนรู้
 เพื่อพัฒนาตนเอง และปฏิบัติตาม

เป้าหมายของการพัฒนา “ในตนเอง”

ผู้ใช้กฎหมาย
 - มีความเป็นกลาง มีความ
 ซื่อสัตย์ สุจริตใจในการใช้โดยไม่
 มีสิ่งแอบแฝง
 - ต้องมีความคิดและการกระทำ
 ที่ถูกต้อง มีศีลธรรม และ
 จริยธรรมเป็นพื้นฐาน

สิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ได้รับ

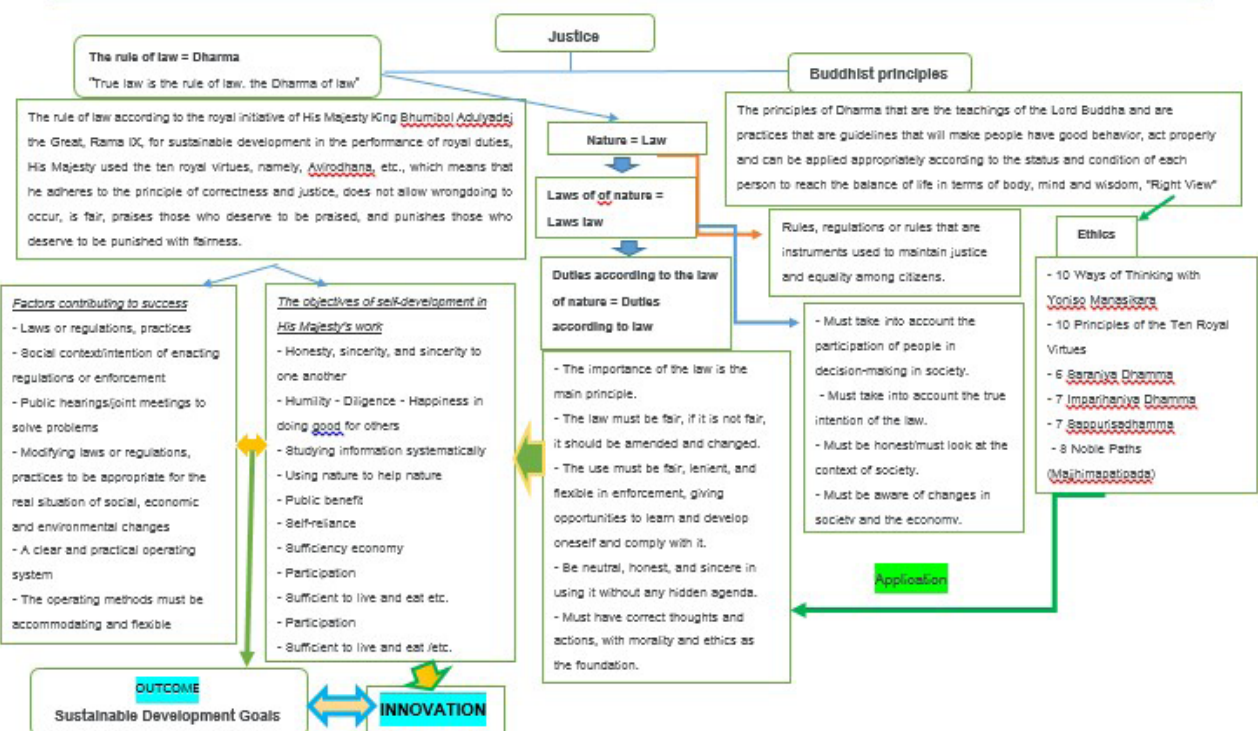
ผลของการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการดำเนินงาน 1) ส่งผลให้การทำงานโปร่งใสและตรวจสอบได้ จึงทำให้ประชาชนมีความมั่นใจในการได้รับค่าชดเชยอย่างเป็นธรรม 2) การจัดสาธารณูปโภคและสาธารณูปการทั่วทั้งพื้นที่ ถนน น้ำประปา ตลอดจนได้สร้างวัด โรงเรียน สถานอนามัยสถานเฝ้าระวัง ทดแทนของเดิมให้กับชุมชนพร้อมกันนั้น ยังได้จัดการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ ทั้งการเกษตร การประมง การปศุสัตว์และอุตสาหกรรมในครัวเรือนด้วย

ความสำเร็จของโครงการ

ความสำเร็จในด้านการจัดการทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืนของประเทศไทย คือ 1) ลดผลกระทบที่มีต่อปริมาณน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วยป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ 2) ลดความเสียหายทางเศรษฐกิจบริเวณโดยรอบจากการใช้น้ำที่มีเสถียรภาพมากขึ้น 3) ก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ สร้างความหลากหลายให้แก่ระบบนิเวศภายในอ่างเก็บน้ำกลายเป็นแหล่งประมงที่สำคัญแห่งใหม่ 4) สร้างอาชีพและรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยทุ่งดอกทานตะวันบานและพริ้วพริ้วเหมือนวังนก

เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ คน (สร้างอาชีพและรายได้จากแหล่งประมงที่สำคัญแห่งใหม่และแหล่งท่องเที่ยว) สิ่งแวดล้อม (เพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่ป่าใหม่ที่ปลูกทดแทน ก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ สร้างความหลากหลายให้แก่ระบบนิเวศ) ความมั่นคง (ช่วยลดความเสียหายทางเศรษฐกิจจากภาวะน้ำท่วมในแหล่งอุตสาหกรรม และส่งเสริมการมีรายได้ของประชาชน) สันติภาพ (ลดความขัดแย้งของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เหนือเขื่อน และท้ายในการใช้น้ำประกอบอาชีพทางการเกษตร) และความร่วมมือ (สร้างความร่วมมือที่ของประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐในบังคับใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหา) ด้วยวิธีที่เป็นธรรมต่อประชาชนในพื้นที่ โดยมีหลักนิติธรรม

Figure 1 Diagram of the analysis of the rule of law principles in working according to the royal initiatives and Buddhist principles by the researcher. It was created from the study, analysis and interpretation. 13/07/2567

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] Thailand Institute of Justice. (2018). *The rule of law and sustainable development* (1st ed.). Aksornsamphan Printing House. (In Thai)
- [2] Phonpirun, P. (2017). *Coordination project for research to support sustainable development*. (As cited in Burikul, T., et al., 2019). (In Thai)
- [3] Muensin, W. (2021). Buddhist communication in the way of life of Lanna society. In *Proceedings of the 7th National Academic Conference* (p. 414). Lamphun Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (In Thai)
- [4] Chuchai, A., et al. (2022). Buddhist method: Political communication. *Journal of MCU Humanities Review*, 8(2), 489. (In Thai)
- [5] Phra Thammavitok (Payutto, P. A.). (2008). *The constitution of life: Buddhist ethics for a good life* (Latest ed., p. 48). Wat Yanavesakwan. (In Thai)
- [6] Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka, Mahachulalongkornrajavidyalaya edition*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House. (In Thai)
- [7] Khwanmuang, K., et al. (2023). On the principles of the rule of law. *Academic Research Journal*, 6(2), 357. (In Thai)
- [8] Kraiwichian, T. (2010). *Principles of the rule of law* (p. 60). Office of the President of the Supreme Court; Chuanphim 50. (In Thai)
- [9] Thailand Institute of Justice. (2017). *The rule of law and sustainable development* (1st ed.). Aksornsamphan Printing House. (In Thai)
- [10] Chanwithisuk, T. (2011). *Buddhist communication and social change* [Doctoral dissertation]. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, p. 257. (In Thai)
- [11] Culver, K. (1999). *Reading in the philosophy of law* (p. 14). Broadview. (As cited in Piwawattanaphanit, P., 2015, p. 11). (In Thai)
- [12] Phrakhru Wirasan Pradit, Phramahachakraphan Chakkaworo, & Chuthakupt, W. (2023). Principles of jurisprudence and foundations in Buddhism. *Journal of Peace Studies, MCU*, 11(2), 784. (In Thai)
- [13] Phra Paisal Visalo. (2024). *Law and Buddhism*. <http://www.visalo.org/article/budKodmai.htm> (In Thai)
- [14] Woraprajakul, T. (2008). *The rule of law*. Chiang Mai University Library Archive. <https://archive.lib.cmu.ac.th> (In Thai)
- [15] Phra Brahmakunakorn (Payutto, P. A.). (2008). *Thammanoon life* (p. 24). Religion Printing House. (In Thai)